

Möte med kontaktpersoner i Mälarens vattenvårdsförbund

VÄSTERÅS, 25 JANUARI 2013

Minnesanteckningar

INFORMATION OM VATTENVÅRDSFÖRBUNDETS ARBETE

Susanna Vesterberg, sekreterare i förbundet, inleder med att berätta om hur förbundet arbetar:

- Årsstämma en gång per år
- Styrelsemöten 4-5 ggr/år
- Arbetsgruppen träffas 4-5 ggr/år
- Sekreterarens roll är att verkställa verksamhetsplanen, vilket till stor del handlar om upphandling av uppdrag. Sekreteraren är med på alla nivåer.

Medlemmar är alla kommuner som har strandtomt, länsstyrelser, berörda landsting (ej Södermanland som gick ut förra året), företag som nyttjar Mälaren som recipient och företag som nyttjar Mären för dricksvattenproduktion. Flera vattenförbund för tillrinnande åar är också medlemmar. Övriga är bl. a SLU och LRF.

Alla medlemmar har kontaktpersoner. Deras roll är att ta del och föra vidare information till sin egen organisation samt att även föra tillbaka synpunkter och information till förbundet.

Vad hände 2012

2012 var ett intensivt år. Förbundet var inblandat i Mälartinget, deltog i politikerveckan i Almedalen under temat "Mälaren dricksvattentäkt eller toalett. Deltog även på Mälarkonferensen samt hade diverse kontakter med media.

Projekt:

- *Mälarens basprogram* som är en del i den nationella övervakningen. HaV bidrar med medel. I början av året var SLU utförare. ALcontrol har nu tagit över.
- *Informationsskriften om Mälaren* blev klar under våren. Den börjar ta slut och kommer ev. tryckas upp igen. (vissa fel behöver dock rättas till i skriften)
- *Nytt övervakningsprogram* som ALcontrol håller på att utarbeta.
- *Långtidsutvärdering* av övervakningsdata, utförs av SLU. 50 års mätdata! Förhoppningsvis är utvärderingen klar till årsstämman i april.
- *Sjögullsbekämpning* (en invasiv art i de västra delarna av Mälaren), Kungsörs kommun är utförare. MVVF fick finansiering av HaV till att pröva olika bekämpningsmetoder. Snart kommer en rapport om projektet. Synpunkter framfördes på mötet att förbundet skulle kunna ta emot rapporter om utbredning av sjögull. Susanna tar med sig detta.
- *Mälaren - en sjö för miljoner*. Ett särskilt möte om projektet i hölls under hösten. Förbundet vill ha en mer aktiv roll i åtgärdsarbete inom vattenförvaltningen. Projektet

riktar sig till kommunerna inom hela avrinningsområdet, 48 kommuner har fått inbjudan. Förfrågan gick ut mars 2012 men flera kommuner svarade då att projektet behövde konkretiseras. Nu har en ny förfrågan skickats ut och svar önskas senast i mars. Förbundet vill vara ett stöd och skapa ett nätverk, lyfta goda exempel, upprätta en åtgärdsbank och få en starkare koppling till vattendirektivet. Tanken är att anställa en vattensamordnare.

Inom kort skickar förbundet ut en flaska med vatten från Mälaren! (egentligen kranvatten med kaffesump) till kommunstyrelserna. Förhoppningsvis kan detta få politikerna att nappa på projektet.

Västerås och Eskilstuna är svagt positiva till projektet, utöver dem som svarat ja tidigare. Projektet blir i första hand för de som är medfinansiärer. En synpunkt på mötet var att det är viktigt att satsa pengar där de gör mest nytta. En annan att det i kommunerna saknas bra vattenplanering. Det är därför viktigt att få med planerare i projektet.

Planer för 2013

- Basprogram körs vidare (det befintliga)
- Det nya övervakningsprogrammet ska godkännas. Start 2014
- Fisk i Mälaren – information, konsultuppdrag
- Miljögiftsstudier i Mälaren – sammanställning av undersökningar och resultat. Projektbeskrivningen ska arbetsgruppen arbeta med under året
- Modeller för Mälaren – tre delprojekt:
  - 1) Scenariomodell för fosfor tillsammans med vattenmyndigheten. Syftet är att ta reda på vilka beting som krävs för de olika vattenförekomsterna (det kommer bli fler än 30 vattenförekomster)
  - 2) Satellitbaserad modell – övervakning. Medfinansiering med förbunden för de andra stora sjöarna
  - 3) Scenario- och spridningsmodellen för Mälaren (se nedan)
- Projektet Mälaren - en sjö för miljoner.
- Seminarserie för kommunerna, kopplat till projektet ovan. 5 möten planeras, det första om vattenplanering 20 februari. På mötet föreslogs att kontaktlistan behöver ses över och utökas så att inbjudan går ut till flera intressenter.

RESULTATEN AV BASPROGRAMMETS UNDERSÖKNINGAR 2012

Elisabet Hilding, ALcontrol

Provtagningar

Mälarens avrinningsområde utgör cirka 5 % av Sveriges yta, nästan hälften av tillrinningen kommer från fyra åar i de västra delarna. Det finns 11 stationer i Mälaren för vattenkemi, 2-3 m djup. I de djupare delarna av sjön tas prov längre ned i vattenmassan. Vid fyra stationer tas djurplankton, fem fullanalyser av plankton och sju cyanobakterier. Siktdjup och bottenfauna ingår också.

Väder och vatten

2012 var varmare än normalt, utom för några månader. Mycket regn, förutom i mars. Nederbörden påverkar vattenståndet, i januari var det mycket högt, även högre vattenstånd på hösten. Vattenföring ut ur Mälaren var lika stor som år 2000, ett av de mer extrema åren. Data om nederbörd och temp tas från station i Köping.

Resultat

Resultaten jämförs med de gamla bedömningsgrunderna och de nya för statusklassning.

- pH-värdena var nära neutralt, det är bra buffertförmåga i hela sjön.
- Ekoln, Skarven och Görväln har höga kalciumhalter pga. jordarterna.
- Fosfor i Görväln var något högre än vanligt, även i de inre delarna. Troligen pga regnandet. Fosforhalterna i Galten och Granfjärden vara också höga 2012 sannolikt orsakat av stort tillflöde, men det finns även tendens till lägre halter sett under en längre tidsperiod.
- Kväve i Skarven och Ekoln var högre än normalt, sannolikt orsakat av ursköljning från åkermark. Näring avspeglas i klorofyll – korrelerar med siktdjupet. Det är mest näringsrikt i de västra delarna - mindre i de djupa delarna i Mälaren.
- Plankton – mest kiselalger relativt låga mängder cyanobakterier.
- Statusklassning – Galten och Granfjärden måttlig men analysen är inte helt klar än. Djurplankton tittar man också på (mat för fisk) samt bottenfauna.

Årsrapporten ska vara klar i slutet av maj.

SPRIDNINGSMODELL FÖR MÄLAREN

Peder Häggström, Stockholm Vatten

Varför finns det behov av en ny spridningsmodell? Mälaren påverkas från en mängd utsläppskällor. Vi har idag inte tillräckligt god kunskap om spridning och vilka källor som har störst betydelse. Det är inte alltid de källor som man kan tro!

Stockholm Vatten och Norrvatten (dricksvattenproducenter, östra Mälaren) har en modell som är från 1990- talet. Den bedömer risker för att utsläpp ska nå dricksvattenintag men den är grov och inte så tillförlitlig. Största nyttan av den är att den ger en grov uppskattning av risker. Nu diskuteras därför andra typer av modeller med DHI och SMHI – verktyg som även kan vara av intresse för fler än dricksvattenproducenterna.

Definition:

Grunden är en *strömningsmodell* som drivs av indata t ex vind, nederbörd, vattenstånd.

Prognosverktyg: prognos för 4-5 dygn för t ex spridning av utsläpp. *Scenarioverktyg*:

Simulering av olika utsläppsscenarier under olika väderförhållanden som ger en bra grund för riskvärdering.

Önskemål:

Bedömning av faktiska utsläpp t.ex. när utsläpp når vattenintag, beslutstöd för åtgärder i vattenverk, underlag för att visa på vilka grunder besluten togs.

Bedömning av potentiella utsläpp; Underlag för riskutredningar, framtagande av förebyggande åtgärder mm

Krav på modellen:

Den ska kunna gå att lita på – den ska vara bra validerad, faktiska kunskaper av strömningarna, olika utsläppsförhållanden, GIS kartor, tydlig grafisk presentation.

Exempel på tillämpningar:

Badvatten – utredningar av föroreningskällor, provtagningspunkter och frekvens. Online info vid badplatser om vattnet är dåligt.

Dricksvatten – utredning av föroreningskällor, bedömning av faktiska utsläpp, bedömning av potentiella utsläpp, vattenskyddsområden.

Miljö

Kemiska och biologiska processer. Fosfor, fisk och alger

Samhällsplanering

Bra pedagogiskt verktyg för ex, visa påverkan av dagvatten

Exempel visades från en badplats i Lidköping: Teorin var att avloppsreningsverket påverkade. Det visade sig istället, med hjälp av DHI-modellen, att påverkan kom från dagvattenledningar (kan vara felkopplingar dvs. avloppsvatten som går ut i dagvattenledning). Åtgärd – flytt av dagvattenutloppet.

Frågor/synpunkter – Var hämtas data? Det finns mycket data men inte alltid känd eller tillgänglig. Enskilda kommuner skulle själv kunna välja vilka data som kan användas.

Synpunkt: Poängen är att använda gemensam data för att få kvalitetssäkring. Viktigt att ha samma bedömningar!

Man måste vara medveten om att det finns osäkra faktorer när resultat bedöms. Ju fler som använder modellen desto bättre resultat i långa loppet. Modellering kan ge besked om var det är lämpligast och när t.ex. på dygnet att göra mätningar – bättre resultat till lägre kostnader.

Nytta med modell:

Ett verktyg i utredningar t.ex. vilka källor som påverka mest, hur mycket de påverkar, vilka provpunkter bör prioriteras.

Vid ett faktiskt utsläpp: När bör vattenverket byta till annat intagningsdjup, när och vilka åtgärder bör genomföras, har badvattnet god kvalitet, vart kommer utsläppet transporteras, vilka områden kommer påverkas.

Varför en gemensam modell? Övergripande bild för hela Mälaren, ökad förståelse för olika intressenter, ökat och förenklat kunskapsutbyte, förenkla det komplexa – ställa de rätta frågorna för att hitta t ex rätt källor, enklare förstå varandras utredningar, prioritering av utredningar och åtgärder, utveckling och uppdatering.

Kostnader: framför allt för östra Mälaren – 1.3 miljoner kr. Uppdatering/drift – ej klart än. Fråga - vem äger modellen? Detta är inte färdigdiskuterat än.

Frågeställningar att ta med hem – *synpunkter lämnas till Susanna.*

- **Vilka behov och användningsområden finns för andra än dricksvattenproducenter?**
- **Vilka områden kräver högre upplösning?**
- **Vilka punkter är intressanta (brädd, dagvatten, båtklubbar) att titta på?**
- **Vilka ämnen är intressanta att ha med?**

Vattenvårdsförbundet har en arbetsgrupp som diskuterar kravspecifikationer tillsammans med Stockholm Vatten och Norrvatten. Det är *öppet för flera att vara med!* Kontakta i så fall Susanna. Synpunkt från landstinget – ta med någon som kan strategisk planering!

Flera på mötet är intresserade av att vara med på en allmän utbildning om hur man använder modeller. Mälarens vattenvårdsförbund ordnar detta!

GRUPPDISKUSSIONER

1. Är det lätt att ta del av den information som kommer ifrån förbundet via e-post, brev, hemsida? 2. Saknas något? 3. Vad borde lyftas fram?

1

- Ja, om egen tid finns att gå igenom materialet.
- Ok presenterat
- Mailen kommer inte fram
- Informationsflödet har blivit bättre!
- Funkar mycket bättre nu än tidigare.
- Viss mail ”går vilse”, den kan hamna mellan stolarna
- Ja, det är lätt, ser inte några ytterligare behov.
- Funkar bra.
- I de större kommunerna är det svårt att veta viken information som ska spridas till vilka aktörer. Mailgruppen kan behöva ses över/utvidgas. Ev. får kontaktperson i uppdrag att lägga upp en intern mail-lista för att vidarebefordra info från förbundet.

2

- En tydligare målgrupp
- Man måste tydliggöra målgruppen i politiken, vem är lämpligast som kontaktperson?
- Målet behöver lyftas fram från grunden. ”vad finns i den minsta triangeln”
- Skulle kunna komma något mer frekvent information? Samtidigt blir inte mottagligheten bättre om det kommer oftare – men det kan öka på kännedomen om förbundet
- Kan behövas tydligare information om vad som finns på hemsidan.

3

- Vem är MVVF för – medlemmarna, men är det det slutliga?
- Stora omfattande rapporter är svåra att sprida. Det behövs mer riktade nyheter inom ”smalare områden” samt ”korta nyheter” så att man själv kan sälla och ta reda på mer – om man vill. ”Headlights” från verksamheten.
- Lyft fram behovet av samordning kommunerna emellan
- Målet för hela MVVF borde lyftas fram t ex. genom besök i kommunerna eller vid miljöstrategernas träffar. PR-turné!
- Tydliggör resultatet av arbetet
- I e-post meddelande kan man kanske koppla till hemsidan med något aktuellt. Annars läser man bara utskick och går aldrig in på hemsidan.

1. Hur kan och vill du och din organisation ge input i förbundets arbete? 2. Svårigheter?

1

- För diffust än så länge!
- Medverkan på möten som detta ger matnyttig information
- Bra med kontaktmöten, inte bara möten inom arbetsgruppen. Annars svårt att delta på ett bra sätt.
- Ställ specifika frågeställningar till medlemmarna

- Typ rapportering av utbredning av sjögull
- Eventuellt fältmässiga erfarenheter
- Genom att ge möjligheter att ge förslag och synpunkter – miljöövervakning, utvecklingsprojekt etc.
- Genom att delge lokala rapporter och viktiga resultat till förbundet kan information spridas inom förbundet.
- Genom att mer strukturerat delge varandra erfarenheter t.ex. i seminarieform – att mötas är alltid värdefullt!
- Tillföra förbundet information om vad som görs på annat håll och som är relevant för Mälaren t.ex. lokal övervakning, intressanta undersökningar etc. Ev. på hemsidan lägga upp en sida om vad som händer i avrinningsområdet/kommunerna.

2

- Hur ska vi veta vad vi vill ha? Då vattenfrågan är så vid måste de spetsas till.
- MVVF är ganska okänd, vi försöker jobba på det i framtiden!
- ”Vattenfrågan är bred och berör förvaltningen horisontellt – vem tar i frågan? Tydliggör frågeställningarna så att de kommer till rätt person/del i organisationen

Övriga kommentarer

- Hemsidan kan utvecklas och förbättras
- För lite tid denna dag!
- Samarbete lantbrukare – behov finns av att se om andra program behöver utvecklas utifrån lantbrukares behov.

KORT SUMMERING AV DAGEN

Presentationerna skickas ut efter mötet .

Flera av deltagarna ser behov av ytterligare ett kontaktombudsmöte i slutet av året. Susanna tar med sig önskemålet.

Avslutningsvis påpekades att synpunkter och idéer gärna får lämnas till arbetsgruppen!

Antecknat av: Stina Thörnelöf

Deltagare i Mälarens vattenvårdsförbunds kontaktpersonsmöte

25 januari 2013

Namn	Organisation
Anna Åhr Evertsson	Upplands Väsby kommun
Carina Rosendal	Kolbäckens Vattenvårdsförbund
Christina Schyberg	Kungsörs kommun
Gunilla Lindgren	Länsstyrelsen, Uppsala
Håkan Gilledal	Naturskyddsföreningen Sörmland
Jessica Andersson	Stockholms läns landsting
Johanna Friberg	Knivsta kommun
Lars Ferbe	Arbogaåns vattenförbund
Lisa Lansfors	Enköpings kommun
Lotta Carlström	Hjälmarens vattenvårdsförbund
Magnus Sannebro	Stockholms stad
Peder Häggström	Stockholm Vatten VA AB
Riika Vilkuna	Strängnäs kommun
Sandra Burman	Mälarenergi, Västerås
Sara Bergek	SLU, Akvatiska resurser
Sofia Peräläinen	Kungsörs kommun
Stina Thörnelöf	Stockholms stad/projektgruppen MVVF
Susanna Vesterberg	Mälarens vattenvårdsförbund
Tommy Sunisson	Hedströmmens vattenförbund
Urban Tillman	Svensk oljeåtervinning